

ZAŠTITA DIVLJAČI KNJIGA I. HIGIJENA LOVIŠTA

MLADAN VIDOVIĆ

IZDAVAČ: Pučko otvoreno učilište »Hubert« , Split

UREDNIK: Davor Martić

RECEZENTI: Alen Salkić, dr. vet. med.
Perica Tucak, dr. vet. med.

GRAFIČKO OBLIKOVANJE: Siniša Bebić

TISAK: »GM« Grafik

*CIP - Katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Splitu*

UDK 502.74:639.1>(035)

VIDOVIĆ, Mladan

*Zaštita divljači / Mladan Vidović. - Split : Pučko otvoreno učilište
"Hubert", 2002- .- sv. : ilustr. ; 24 cm*

Knj. 1: Higijena lovišta. - 235 str.

Tumač pojmova: str. 224-232. - Bibliografija: str. 233-235

ISBN 953-99007-0-0 (Knj. 1)

ISBN 953-99007-0-0 (Knj. 1)

MLADAN VIDOVIĆ, dipl. iur.

**ZAŠTITA DIVLJAČI
KNJIGA I.
HIGIJENA LOVIŠTA**

Split, 2002.

PREDGOVOR

Uočavajući skromno znanje iz područja higijene lovišta kod ovlaštenika prava lova i hrvatskih lovaca te nedostatak stručne literature, odlučio sam se drznuti te, uz trud i mar dr. vet. med. Alena Salkića iz Travnika (BiH) i dr. vet. med. Perice Tucaka iz Runovića kod Imotskog, napisati za polaznike Pučkog otvorenog učilišta HUBERT iz Splita ovu knjigu sa željom da ih potakne na daljnje proučavanje tog područja što je zakonska obveza svakog ovlaštenika prava lova, vlasnika zemljišta i svakog lovca.

Autor

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	7
RECENZIJE.....	8
BILJEŠKA O AUTORU.....	10
1. UVOD.....	15
2. RAZVOJ ZOOLOGIJE.....	17
2.1. OPĆI POJMOVI.....	17
2.2. RAZVOJ ZOOLOGIJE U SVIJETU I HRVATSKOJ.....	22
2.2.1. Razdoblje do pojave Darvinizma u svijetu.....	22
2.2.2. Razvoj zoologije u Hrvatskoj.....	35
2.2.3. Osnivanje Narodnog zoološkog muzeja u Zagrebu.....	44
2.2.4. Razdoblje nakon Darwina do sredine 20. stoljeća u Hrvatskoj.....	45
2.2.5. Kronologija kamena međaša na stazama zoologije.....	66
3. HIGIJENA U LOVIŠTU.....	72
3.1. ZAŠTITA DIVLJAČI.....	75
3.2. OBVEZE OVLAŠTENIKA PRAVA LOVA.....	87
3.3. ODGOVORNOST ZA ŠTETU NANESENU NA DIVLJAČI I ODGOVORNOST ZA NAKNADU ŠTETE OD DIVLJAČI.....	92
3.4. SPRJEČAVANJE POJAVE I ŠIRENJA BOLESTI DIVLJAČI.....	94
3.4.1. Suzbijanje bolesti u lovištu.....	96
3.4.2. Poremećaj ekološke ravnoteže.....	100
4. BOLESTI DIVLJAČI.....	103
4.1. POJAM, PODJELA I NASTANAK BOLESTI.....	103
4.2. BOLESTI DLAKAVE DIVLJAČI.....	110
4.2.1. Bolesti zečeva i kunića.....	112
4.2.1.1. Zarazne bolesti.....	113
(1) Virusne bolesti.....	113
(2) Bakterijske bolesti.....	115

4.2.1.2. Parazitarne bolesti	123
(1) Ektoparaziti	123
(2) Endoparaziti	125
4.2.2. Bolesti jelena, srna, muflona, divokoza i kozoroga	131
4.2.2.1. Zarazne bolesti	132
(1) Virusne bolesti	132
(2) Bolesti uzrokovane rikecijama	135
(3) Bakterijske bolesti	136
(4) Bolesti uzrokovane gljivicama	139
4.2.2.2. Parazitarne bolesti	140
(1) Ektoparaziti	140
(2) Endoparaziti	142
4.2.2.3. Nezarazne bolesti	150
4.2.3. Bolesti divljih svinja	151
4.2.3.1. Zarazne bolesti	151
(1) Virusne bolesti	151
(2) Bakterijske bolesti	153
4.2.3.2. Parazitarne bolesti	154
(1) Ektoparaziti	154
(2) Endoparaziti	155
4.2.4. Bolesti lisica	158
4.2.4.1. Zarazne bolesti	158
4.2.4.2. Parazitarne bolesti	161
4.3. BOLESTI PERNATE DIVLJAČI	163
4.3.1. Zarazne bolesti	164
(1) Virusne bolesti	164
(2) Bolesti uzrokovane klamidijama	169
(3) Bakterijske bolesti	170
(4) Mikoplazme	175
(5) Gljivice	175
4.3.2. Parazitarne bolesti	176
(1) Ektoparaziti	176
(2) Endoparaziti	178
4.3.3. Nezarazne bolesti - Bolesti uzrokovane neadekvatnom ishranom ..	186
5. EPIZOOTIOLOŠKO-EPIDEMIOLOŠKI POGLED NA NAJČEŠĆE ZOONOZE U ŽIVOTNOJ SREDINI VEZANO ZA DIVLJAČ	188

5.1. ZAKLJUČAK	213
5.2. OCJENA UPOTREBLJIVOSTI MESA DIVLJAČI OBOLJELE OD ZARAZNIH I PARAZITARNIH BOLESTI ZA PREHRANU LJUDI	214
5.2.1. Obrada odstrijeljene divljači.....	215
5.2.2. Primjeri upotrebljivosti mesa divljači oboljele od zaraznih bolesti u ljudskoj prehrani.....	216
5.2.3. Primjeri upotrebljivosti mesa divljači oboljele od parazitskih bolesti u ljudskoj prehrani.....	218
6. ZAKLJUČAK	220
IZVORI SLIKA	221
TUMAČ POJMOVA.....	224
LITERATURA.....	233

1. UVOD

U zadnjih sto godina čovjek je svojim nerazumnim iskorištavanjem žive i nežive prirode znatno poremetio prirodnu ravnotežu i ekosustav¹, zbog čega je došlo do izumiranja velikog broja životinjskih vrsta, kao i do osiromašenja nežive prirode, što će uskoro, nastavi li se takvom dinamikom, dovesti do potpunog uništenja planeta Zemlje.

Podvrgavajući se samo jednom zakonu, zakonu profita i sebičnosti u svim segmentima svog djelovanja, čovjek je postao zločinac protiv prirode, a da zbog tih posljedica nikada nitko nije odgovarao i Ujedinjeni narodi nisu za to formirali međunarodne sudove.

Ako ubijete u ratu nekoliko ljudi, mogu vas proglašiti ratnim zločincem, ali ako zbog nerazumnog iskorištavanja prirodnog bogatstva bude uništeno na tisuće biljnih i životinjskih vrsta, i zbog toga milijarde i milijarde ljudi, poglavito djece, umiru od gladi i zaraznih bolesti, budite sigurni, nitko zbog toga neće odgovarati, već će upravo ti koji su napravili te zločine biti proglašeni uspješnim poslovnim ljudima i poduzetnicima, a njihove zemlje bit će proglašene gospodarskim čudom.

Danas najveći zločin protiv prirode čine upravo građani najrazvijenijih zemalja jer je njihova tehnologija sredstvo za uništenje prirode, a na kraju za uništenje čovječanstva i planeta Zemlje.

Postavlja se pitanje: Gdje su u tom krimenu lovci razvijenih zemalja, lovci trećeg tisućljeća poslije Krista? Odgovor je istovremeno žalostan i tragičan. Žalostan utoliko što se lovci ne suprotstavljaju promjenama ekosustava, a tragičan zato što i sami sudjeluju u tome, na izravan ili neizravan način.

Neosporno je da većina lovaca, poglavito najrazvijenijih zemalja, jesu ujedno i krupni industrijalci koji bespoštedno uništavaju mrtvu prirodu, te biljni i životinjski svijet, a istovremeno potiču i razvijaju najsuvremenije oružje za hvatanje i odstrel divljači i danju i noću.

Umjesto da lovci trećeg tisućljeća budu prvi zaštitari prirode, kao što su to bili nekada dok su racionalno gospodarili prirodnim bogatstvima i uzimali od prirode samo ono i onoliko koliko im je bilo nužno za preživljavanje, oni danas, na žalost, lov shvaćaju kao stvar prestiža i izraz nadmoći, te ubijaju životinje iz zadovoljstva.

Veoma je mali broj onih koji lov shvaćaju u njegovu temeljnom odnosu prema prirodi, a to je prije svega uzgoj i zaštita. Tek ako se ostvare ta dva temeljna zakona, moguće je pristupiti odstrelu "viška divljači" i njezinu

¹ Ekosustav - zajednica i njezin okoliš. Ekolozi često dijele biosferu na manje jedinice nazvane ekosustavi, što olakšava njihovo proučavanje. Ekosustav može biti sve: od komadića trulog drveta do velikog jezera. Svaki se ekosustav sastoji od zajednice živih bića i njihova okoliša.

korištenju, a da se pri tome ne ugrožava ekosustav i poglavito da se ne ugrožavaju biljne i životinjske vrste.

Danas većina ljudi živi u gradovima. Prava, divlja mjesta su rijetkost i često nam se čini da svijet prirode nema velikog udjela u našem svakodnevnom životu. Ljudi, možda, upravljaju životom na Zemlji, ali budući da dijelimo ovaj planet s drugim živim bićima i dio smo goleme mreže života, ne možemo dopustiti ignoriranje svijeta prirode.

Čovjek je danas najveća opasnost za prirodu te njezinim podčinjavanjem radi stjecanja profita i zadiranjem u prirodnu ravnotežu i ekosustave čovjek biva glavnim izvorom i prijenosnikom mnogih bolesti iz jednog ekosustava u drugi koje nisu bile tako raširene i razvijene zbog smanjene prometne povezanosti i zbog drukčijeg pristupa u odnosu na prirodu i prirodno bogatstvo.

Danas u svijetu imamo apsurdnu situaciju da vlade mnogih zemalja donose propise o zaštiti prirode i ekosustava i da u povijesti nikada nije bilo toliko zakonskih propisa iz tog područja, ali ni tolikog uništavanja prirodnih resursa.

Danas je čovjek razvio tehnologiju koja može u jednom trenutku uništiti gotovo cijeli biljni i životinjski svijet ali na žalost nije izgradio sustave koji bi spriječili tu daljnju suludu utrku u vlastitom uništenju.

Lovci trećeg tisućljeća ne mogu pobjeći od svoje odgovornosti, već moraju odlučno prihvatiti svoju novu ulogu, a to je uloga zaštitara.

Zbog toga ova knjiga i nema znanstvenih pretenzija, već je samo mali pokušaj da se iskorači u zaštiti divljači i ljudi od zaraznih bolesti koje također uništavaju i mogu uništiti pojedinu životinjsku vrstu, a ljudskom rodu nanijeti nesagledive posljedice.

O problemima bolesti životinja u lovačkoj literaturi posvećivalo se malo pažnje i prostora, a u praksi gotovo nimalo. Naime, iskustvo je pokazalo da ni stručno lovačko osoblje, kao ni lovci nisu osposobljeni za kvalitetno motrenje divljači kako bi tim zapažanjem otkrili zdravu od bolesne divljači i u suradnji s nadležnim veterinarskim stručnjacima poduzeli mjere radi zaštite zdravlja divljači, a time i radi zaštite zdravlja ljudi, odnosno obrnuto.

Valja kazati da se samo u pojedinim slučajevima, i to kada su u pitanju možebitne epizootije (kao što je slučaj bjesnoće, bedrenice, kuge i kolere kod pernate divljači), poduzimaju određene mjere, ali na žalost i one s veoma slabim i ograničenim učinkom.

2. RAZVOJ ZOOLOGIJE

2.1. OPĆI POJMOVI

Što se podrazumijeva pod pojmom divljači?

Pod pojmom divljači podrazumijevamo zakonom određene životinjske vrste koje slobodno žive u prirodi na površinama namijenjenim za intenzivni uzgoj divljači ili za njezin uzgoj i razmnožavanje.

Od svog postanka ljudi istražuju svijet oko sebe, bave se lovom te upoznaju vlastito tijelo. Spoznajom samoga sebe i prirode², čovjek akumulira znanje u znanstvenu disciplinu koju zovemo biologija³.

Zbog toga je biologija, a u sklopu nje i zoologija⁴, jedna od najstarijih znanstvenih disciplina.

Zoologija je znanost koja proučava životinje⁵ sa svih aspekata analizirajući njihove strukture i funkcije.

Unatoč velikoj brojnosti životinjskih vrsta (više od 1.250.000, te nekoliko milijuna neopisanih, naročito među kukcima⁶) i velikoj raznolikosti životinjskog svijeta, on je ipak po mnogim svojim osobinama jedinstven – od jednake osnovne strukture svih stanica do mnoštva identičnih biokemijskih i fizioloških procesa u svim životinjskim organizmima.

Osim specifičnih zooloških područja koja proučavaju pojedine životinjske skupine (entomologija proučava kukce⁷, ihtiologija ribe, ornitologija ptice), kao područja zoologije mogu se navesti i:

- citologija⁸ - koja proučava strukturu i funkciju stanica,
- histologija⁹ - koja proučava strukturu i funkciju tkiva,
- anatomija¹⁰ - koja proučava strukturu životinja, tj. istražuje građu njihova tijela,

² Priroda - ukupnost materijalnog svijeta, svemir i sile koje u njemu djeluju, sve postojeće po sebi bez čovjekova rada

³ Znanost o životu

⁴ Složenica grčke riječi zoon što znači životinja, i latinske riječi logos što znači znanost = znanost o životinjama

⁵ Skupina višestaničnih organizama koji žive uzimanjem hrane. Životinje tvore carstvo životinja. One žive jedući gotovu hranu. Svaka životinja može pokretati barem neki dio svog tijela, iako neke provedu čitav život na jednome mjestu. Najveće životinje su kralježnjaci koji imaju kralježnicu. No, 97% životinja su beskralježnjaci koji nemaju kralježnicu. Životinjsko carstvo sadrži više od dva milijuna vrsta.

⁶ Razred kukaca obuhvaća gotovo tri četvrtine svih poznatih životinjskih vrsta, te bi bez njih životinjski svijet na Zemlji bio bitno siromašniji. S obzirom na svoju brojnost (veličinu skupine) mnogostruko utječu na život na Zemlji, kao i na život ljudi

⁷ Entomologija je veoma razvijena i opsežna znanost s mnoštvom potpodručja i posebno je važna za poljoprivredu (naročito za biljnu proizvodnju).

⁸ grčki kitos – šupljina, unutrašnjost

⁹ grčki histos - tkivo

¹⁰ grčki ana – na, gore, teme in - rezati

24. Lovačke novine, Lovački savez Srbije i Vojvodine, Novi Sad, 5/1991.
25. Lovački list, Savez lovačkih društava NR BiH, Sarajevo, 3-4, 1959.
26. Lovački list SLD NR BiH, 5/6, 1962/63.
27. Lovački list, Glasilo Saveza lovačkih organizacija BiH, Sarajevo, travanj 2001.
28. Lovački list, Glasilo Saveza lovačkih organizacija BiH, Sarajevo, lipanj 1999.
29. Lovački list, Glasilo Saveza lovačkih organizacija BiH, Sarajevo, srpanj-kolovoz 1999.
30. Lovački priručnik, Savez lovačkih organizacija BiH, Sarajevo, 1981.
31. Lovački priručnik, Savez lovačkih organizacija BiH, Sarajevo, 1991.
32. Lovački priručnik, Lovački savez Srbije, Beograd, 1998.
33. Lovački rječnik, Stevo Ćosović, Lovački list, Sarajevo, 1981.
34. Lovstvo, ing. Ivo Ćeović, Lovačka knjiga, Zagreb, 1953.
35. Lovački vjesnik, Lovački savez Hrvatske, kolovoz-rujan 1962., 5/6.
36. Lovački vjesnik, Lovački savez Hrvatske, listopad 1962.
37. Od molekule do organizma, prof. dr. sc. Marijana Krsnik-Rasol, Školska knjiga, Zagreb, 1998.
38. Opća patologija, dr. Milijana Knežević, dr. Milijan Jovanović, Univerzitet u Beogradu, Fakultet Veterinarske medicine, "Makarije" Beograd, 1999.
39. Opća zoologija, prof. dr. Ivo Matoničkin, prof. dr. Radovan Erben, Školska knjiga, Zagreb, 1994.
40. Parazitske bolesti domaćih životinja, dr. Slobodan Šibalić, dr. Ljubomir Cvetković, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 1996.
41. Patološka fiziologija domaćih životinja, dr. Đurđa Đurđević, Naučna knjiga Beograd, 1988.
42. Plants and Animals, Jan Toman and Jiri Felix, Aventinum Publishing House, Prague, 1990.
43. Pravilnik o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači, Narodne novine br. 53, Narodne novine, Zagreb, kolovoz 1995.
44. Pravilnik o stručnoj službi za provedbu lovnogospodarske osnove, NN br. 10/94 i 25/96, Narodne novine, Zagreb, lipanj 1996.
45. Priroda, popularni ilustrirani časopis Hrvatskog prirodoslovnog društva u Zagrebu, broj 1., Hrvatsko prirodoslovno društvo, Zagreb, siječanj 1936.

46. Priroda, popularni ilustrirani časopis Hrvatskog prirodoslovnog društva u Zagrebu, broj 1, Hrvatsko prirodoslovno društvo, Zagreb, siječanj 1937.
47. Priroda, časopis Hrvatskoga prirodoslovnog društva, broj 4, Hrvatsko prirodoslovno društvo, Zagreb, 1985/86.
48. Priroda, časopis za popularizaciju prirodnih znanosti, broj 2, Hrvatsko prirodoslovno društvo, Zagreb, 1990/91.
49. Priroda, časopis za popularizaciju prirodnih znanosti, broj 819, Hrvatsko prirodoslovno društvo, listopad 1995.
50. Priroda, časopis za popularizaciju prirodnih znanosti, broj 824, Hrvatsko prirodoslovno društvo, ožujak 1996.
51. Privredni značaj lova u Jugoslaviji, dr. ing. Forest, Milan Marinović, "Privredni pregled", Beograd, 1930.
52. Ptice Hrvatske i Europe, Hrvatsko ornitološko društvo, Zagreb, 1997.
53. Raznolikost živoga svijeta, dr. sc. Tomislav Bačić, dr. sc. Radovan Erben, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
54. Veterinar u kući, Prva knjiga, Vlatko Rupiće, Logos, Split, 1988.
55. Veterinar u kući, Druga knjiga, Vlatko Rupiće, Logos, Split, 1988.
56. Veterinarski priručnik, grupa autora, V izmijenjeno izdanje, Medicinska naklada, Zagreb, 1996.
57. Veterinarski priručnik, skupina autora, "Jumena", Zagreb, 1989.
58. Virusne bolesti životinja, dr. Slavko Cvetnić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
59. Zakon o dobrobiti životinja RH, Narodne novine, 19/1999.
60. Zakon o lovu RH, Narodne novine, 10/1994.
61. Zakon o obveznim odnosima, Ivica Crnić, Organizator, Zagreb, 1997.
62. Zakon o veterinarstvu RH, Narodne novine, 110/1997.
63. Zakon o zaštiti prirode RH, Narodne novine, 30/1994.
64. Zaraze domaćih životinja, Opći dio, dr. Đorđe Panjević, Naučna knjiga, Beograd, 1988.
65. Zarazne bolesti domaćih životinja, prof. dr. Ivan Zaharija, Školska knjiga, Zagreb, 1978.
66. Zoologija divljači i lovna tehnologija, prof. dr. Drago Andrašić, SNL, Zagreb, 1979.
67. Zoologija i Hrvati, S. Brusina, Rad JAZU, 1885.